

Eugenio Trías

La Catalunya ciutat

Galaxia Gutenberg

EUGENIO TRÍAS

La Catalunya ciutat

El pensament cívic en l'obra
de Maragall i D'Ors

Pròleg de Miguel Trías Sagnier

Galaxia Gutenberg

També disponible en eBook

Publicat per
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2n 1a
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: abril de 2020

© Hereus d'Eugenio Trías, 1985, 2020
© del pròleg: Miguel Trías Sagnier, 2020
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2020

Preimpresió: Fotocomposició gama, sl
Impressió i enquadernació: Sagrafic
Dipòsit legal: B 3362-2020
ISBN: 978-84-18218-21-7

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)

Índex

Pròleg, <i>per Miguel Trías Sagnier</i>	9
Introducció	17
Pàtria i ciutat.	21
Ciutat platònica i retorn al caos (La polèmica de Maragall i Xènius al voltant de la idea de ciutat)	71
Ortega y Gasset davant la Catalunya-ciutat . . .	99
Epíleg	115
Notes	123

Introducció

Aquest text constitueix un complement del meu assaig sobre *El pensament de Joan Maragall*. En aquest assaig vaig adoptar, com a opció metodològica justificada pel caràcter mateix de l'aventura poeticofilosòfica de Maragall, la premissa d'analitzar el marc extern, històric, social i ciutadà on es produí aquesta gran figura des de i a partir de la interioritat mateixa del seu propi pensar i poetitzar, de manera que sols a contrallum podia filtrar-se l'esmentat marc exterior. En el present text avanço una reflexió entorn de la complexa societat civil catalana i barcelonina, la que constituí el marc característic on pogué inserir-se Maragall, en relació dialogant i polèmica amb altres figures rellevants de l'època com Eugeni d'Ors, Unamuno i fins i tot Ortega y Gasset. D'aquí que hagi centrat la meua reflexió fonamentalment en aquell període que correspon al desenvolupament mateix de la biografia maragalliana, període en el qual Barcelona emergeix com a ciutat competitiva amb la capital d'Espanya, com una gran ciutat moderna, assumint Catalunya sencera el caràcter d'una complexa societat civil esquinçada en classes conflictives, caràcter que, tal

com jo ho veig, ens dona la pauta fonamental per definir el que té de propi i diferencial el «fet català» i el seu peculiar sentit nacionalista.

Aquest text constitueix, doncs, un ampli apèndix al meu llibre entorn del pensament de Maragall. Hi he invertit l'opció metodològica, mostrant les idees maragallianes, igual com aquelles altres amb les quals entrà en relació, les de Xènius o d'Unamuno al voltant del concepte de ciutat i de societat civil, a partir d'una reflexió sobre les forces històriques que determinen les orientacions ideològiques dels individus esmentats.

No soc doctrinàriament idealista ni materialista, sinó que decanto el mètode en funció del rendiment objectiu que persegueixo. Al meu llibre sobre el pensament de Maragall buscava l'específic del pensament poètic maragallià; en aquest text, en canvi, busco la identitat i diferència catalana, que xifro en la civilitat, en la idea força de ciutat, pensada en formes modernes, com a síntesi d'una societat civil emergent esquinçada en classes conflictives, la qual, en el cas específic i diferencial català, es produí d'una manera espontània, sense concurs ni investidura d'un marc estatal modern que hagués pogut propiciar-la i fecundar-la. Insisteixo que és en això on pot veure's el que és propi i específic de la moderna catalanitat, no en diferències antropològiques ni culturals o lingüístiques. O no ho és de manera prioritària. El catalanisme polític configura un nacionalisme civil i modern en què les idees de pàtria i ciutat queden articulades. En això es di-

ferència *radicalment* d'altres nacionalismes que són *preferentment* historicistes o antropològics, o que basen la seva naturalesa en reflexions historicistes o antropològiques.

Catalunya és un cas peculiar de societat civil complexa mancada d'estat i en plet amb un estat que no correspon a aquesta civilitat moderna cristallitzada a Barcelona. Anant més a l'arrel substancial, podríem dir que Espanya ha estat, en el decurs del segle xx, un plet mai resolt entre un estat premodern no implantat en el si d'una societat civil, estat incardinat en una capital embolicada en els parracs del seu esplèndid aïllament tibetà, i una societat civil en camí de modernització sempre en conflicte amb l'esmentat estat, amb el qual sols pel camí del litigi o del regateig desconfiat, quan no pel camí de la guerra, bruta o oberta, ha pogut arribar a pactar en formes sempre precàries, un raig d'amenaces i mútues desconfiances.

Es tracta, doncs, d'apropar-se a la Catalunya-ciutat, a aquesta Catalunya que té en l'esperit civil, civilitzat i modern el seu signe d'identitat i la seva diferència específica dins del marc hispànic. Es tracta de produir un concepte diferencial que salti per sobre de mítiques definicions culturalistes o antropològiques de la identitat d'un país el sentit i l'orientació històrica del qual han consistit a assolir una societat civil complexa i en curs de maduració, sols que desemparada per l'estat i lliurada, en conseqüència, a l'espontaneïtat salvatge de les seves pròpies forces econòmiques, socials i culturals. Ca-

talunya quedarà definida, doncs, en la seva identitat complexa i esquinçada, com un esforç col·lectiu per construir una societat civil que, en el decurs del segle, no ha gaudit de l'assistència fomentadora d'una estructura estatal moderna.

Aquesta definició em permetrà també determinar la realitat hispànica en el seu conjunt com una realitat magmàtica i invertebrada que genera un estat sense societat civil i una societat civil construïda al marge de l'estat. En això heu de veure la causa i l'arrel de la invertebració hispànica moderna i un dels fonaments radicals dels seus conflictes civils sempre latents (i en aquest segle tràgicament patents). En això, i no en mítiques causes arqueològiques i atàviques, heu de veure la clau de la profunda invertebració que, des de la radical crisi d'identitat que es produeix amb la pèrdua absoluta de les últimes engrunes de l'imperi colonial, determina de manera feridora l'ésser escindit i partit de la realitat hispànica. Això és el que impedeix pronunciar amb plenitud de sentit i significació, com a realitat complexa i pactada, almenys durant el primer mig segle que portem convivint, la paraula Espanya. Paraula que potser adquireix aquest sentit si arrela en un genuí pacte polític i lingüístic, com a paraula pactada, no com a enunciació d'una fantasmagòrica realitat o substància suprahistòrica.